

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Залєток Наталії Валеріївни
«Жінки в суспільному і політичному житті Великої Британії
(остання третина XIX ст. – 1939 р.)»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних
наук за спеціальністю 07.00.02. – всесвітня історія

Проблема впровадження гендерної рівності у суспільстві є актуальною для світової спільноти і для України. Сьогодні важливим чинником такої ситуації є міжнародні зобов'язання, які взяла на себе Україна. Згідно з діючими міжнародними стандартами, вирівнювання статусів чоловіків і жінок є обов'язковим елементом всіх соціальних стратегій і програм будь-якої демократично-орієнтованої держави. Це, безумовно, вимагає від влади зміни своїх підходів до політики по забезпеченню прав жінок.

Проблема місця жінки в європейському суспільстві складна і багатогранна. У Основному Законі України – Конституції – про права і свободи громадян у цілому і українських жінок зокрема, сказано: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом». Проте зусилля політичних і громадських організацій, наукового співтовариства, спрямовані на встановлення рівності між чоловіками і жінками і на сьогодні залишаються актуальними. У світлі вирішення цієї серйозної проблеми великою підмогою, базою може стати історичний досвід поколінь, вивчивши і проаналізувавши який сучасна українка може отримати керівництво до дій, що допоможе їй набути рівності і свободи. Тому прогресивний досвід жінок у Великій Британії буде корисним у діяльності суспільно активного жіноцтва України.

Актуальність теми також зумовлюється відсутністю комплексного дослідження ролі жінок у суспільному і політичному житті Великої Британії протягом кінця XIX століття і до початку Другої світової війни.

Загалом робота Н.В.Залеток написана на відповідному науково-теоретичному рівні. Структура дисертації й назви її розділів заперечень не викликають. При написанні дисертаційної роботи автор виконала основні нормативні вимоги. У вступі чітко визначила актуальність, об'єкт і предмет дослідження, хронологічні межі, поставила перед собою мету і завдання, спрямовані на її реалізацію, охарактеризувала методологічну базу роботи, новизну, практичне значення, показала апробацію дослідження. Структура дисертаційної роботи завершена, виправдана, логічно обумовлена, забезпечує розв'язання поставлених завдань.

Новизна кандидатської дисертації Н.В.Залеток полягає в тому, що вперше в українській історіографії поставлено і вирішено проблему, яка раніше не знаходила повноцінного висвітлення у вітчизняній історичній науці. Проаналізовано багатогранність змін у становищі та ролі британських жінок у суспільстві з останньої третини ХІХ ст. до 1939 р.; проведено комплексний аналіз історіографічних напрацювань та джерельної бази проблеми, залучено до наукового обігу низку маловідомих і малодоступних джерел, серед яких законодавчі акти британського парламенту, спрямовані на усунення гендерного нерівноправ'я, мемуари основних фігурантів жіночих рухів, матеріали британських жіночих організацій (листівки, буклети, програми), періодичних видань, тогочасні фотоматеріали, які суттєво поглиблюють розуміння особливостей суспільно-політичного становища жінки у Великій Британії в досліджуваний період. Уточнено хронологічні межі феміністського руху у Великій Британії, пов'язані зі змінами в становищі британських жінок в суспільстві та їхньою боротьбою за розширення прав; виявлено комплекс чинників, що вплинули на надання жінкам права голосу та довготривалість процесу емансипації у Великій Британії; подано відомості щодо зайнятості жінок в окремих галузях виробництва, торгівлі та сфері послуг (на основі аналізу матеріалів переписів населення);

з'ясовано напрями та особливості діяльності активістів жіночого руху у міжвоєнний період.

У першому розділі «Історіографія, джерельна база та теоретико-методологічна основа дослідження» проаналізовано стан наукової розробки проблематики, пов'язаної зі становищем жінки в суспільному і політичному житті Великої Британії з останньої третини ХІХ ст. до 1939 р., охарактеризовано джерела та теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження. Потрібно констатувати, що Н.В.Залеток опрацювала значний масив історіографічних досліджень (західних, радянських, пострадянських), уміло використала результати їх аналізу в розділах дисертації. Авторка має власну, неупереджену думку про зміст вивчених джерел та історіографічних розвідок. Безумовно, це одна з позитивних ознак роботи, представленої до захисту.

У дисертації привертає увагу ретельне опрацювання джерел, про що свідчить її перший розділ. Авторкою було ґрунтовно осмислено друковані джерела, зокрема, законодавчі акти парламенту Великої Британії, стенограми дебатів парламенту, звіти державних комісій, основні феміністичні твори, програмні документи та листівки жіночих організацій, промови активістів жіночого руху та їхніх опонентів, програмні документи та листівки британських політичних партій, промови політиків у контексті жіночої проблематики, матеріали британських переписів населення з 1851 по 1931 рр., мемуари учасників і сучасників жіночого руху, матеріали тогочасних періодичних видань. Використання матеріалів періодики дозволило з'ясувати особливості публічного дискурсу в контексті жіночої проблематики. Важливим досягненням Н.В.Залеток є введення в широкий науковий обіг нових документальних матеріалів.

Теоретико-методологічними засадами дослідження стали принципи історизму, системності, комплексності та багатофакторності. Структура

дисертаційного дослідження сформована згідно з проблемно-хронологічним принципом.

У процесі роботи над дисертацією використано як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи дослідження. У ході розкриття проблеми був застосований гендерний підхід, спрямований на критичний аналіз процесів конструювання, засвоєння та відтворення суспільних уявлень про «чоловіче» і «жіноче», а також особливостей активності й взаємодії чоловіків та жінок у різних сферах життєдіяльності крізь призму наявних у суспільстві гендерних ієрархічних зв'язків. Мета та завдання дослідження зумовили використання зазначених методів і підходу дослідження, які, в свою чергу, вплинули на логіку викладу матеріалу.

У другому розділі «Місце та роль жінок у суспільстві ранньої вікторіанської доби» виокремлено і проаналізовано основні соціально-економічні та політико-ідеологічні чинники, які спонукали британське жіноцтво до початку боротьби за розширення прав. Дисертантка звернула увагу на те, що за правління королеви Вікторії (1837-1901) сформувалася своєрідна система сімейних та суспільних цінностей, моральних установок і звичаїв. Характерні для цього періоду ідеальні моделі чоловіка та жінки мали визначальний вплив на становлення особистостей представників обох статей й наклали свій відбиток на всі сфери життєдіяльності англійського соціуму.

У третьому розділі «Становище британських жінок на тлі розгортання жіночого руху (остання третина XIX ст. – 1914 р.)» досліджено процес розгортання «першої хвилі» жіночого руху у Великій Британії, висвітлено його характерні риси (склад, мету, методи діяльності учасників, періодизацію); особливості взаємодії суфражистів з політичними партіями; проаналізовано зміни в законодавстві та на ринку праці, які мали безпосередній вплив на жінок. Організаційне оформлення суфражистського руху припадає на 60-ті рр. XIX ст. У цей час з-поміж

